

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1993-1994 (*)

22 FÉVRIER 1994

PROPOSITION DE LOI

**relative au droit de vote
et d'éligibilité, aux élections
communales, des ressortissants des
Etats membres de l'Union
européenne qui résident
en Belgique**

(Déposée par M. Clerfayt)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

a) La citoyenneté européenne

L'avenir de l'Europe passe par la construction de l'Europe des citoyens, parallèlement à l'Europe économique et politique. Dès 1974, les chefs d'Etat ou de gouvernement ont fait mettre à l'étude l'octroi de droits spéciaux aux ressortissants des Etats membres.

Pour rendre réelle cette identité européenne, la Commission des Communautés européennes prépare, depuis de nombreuses années, la reconnaissance du droit de vote municipal dans l'Etat membre de résidence aux citoyens européens qui résident dans un autre Etat membre que celui dont ils ont la nationalité.

Cet octroi paraît, en effet, essentiel : il est le prolongement naturel de la liberté de circulation des citoyens européens et du droit d'établissement des travailleurs. Il serait paradoxal de continuer à priver de ses droits politiques le citoyen qui met en œuvre

(*) Troisième session de la 48e législature.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1993-1994 (*)

22 FEBRUARI 1994

WETSVOORSTEL

**betreffende het actief
en passief kiesrecht bij de
gemeenteraadsverkiezingen voor de
in België verblijvende ingezetenen
van de Lid-Staten van de
Europese Unie**

(Ingediend door de heer Clerfayt)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

a) Het Europees burgerschap

De toekomst van Europa staat of valt met de uitbouw van het Europa van de burger, naast het economische en het politieke Europa. Sinds 1974 wordt in opdracht van de staatshoofden en regeringsleiders nagegaan of aan de ingezetenen van de Lid-Staten bijzondere rechten kunnen worden verleend.

Opdat de Europese identiteit een feit kan worden, streeft de Commissie van de Europese Unie er reeds jarenlang naar EU-burgers die in een andere Lid-Staat verblijven dan die waarvan ze de nationaliteit hebben, kiesrecht te verlenen bij de gemeenteraadsverkiezingen in de Lid-Staat waar ze verblijf houden.

Dat voormeld recht wordt verleend is van wezenlijk belang : het ligt volkomen in het verlengde van het vrij verkeer van EU-burgers en van het vrije vestigingsrecht van werknemers. Het zou paradoxaal zijn de burgers die gebruik maken van de

(*) Derde zitting van de 48e zittingsperiode.

les libertés prévues par le Traité de Rome et l'Acte unique.

Pareille privation contreviendrait à l'un des piliers des traités européens : l'égalité de traitement.

Il est évidemment possible de bénéficier du droit de vote et d'éligibilité dans le pays de résidence en acquérant la nationalité de ce pays mais la mise en place et la réalisation effective de l'Europe ne peut se satisfaire de ce renoncement nécessaire à sa nationalité d'origine. La citoyenneté européenne prolonge la citoyenneté nationale sans la gommer et permet d'unir des hommes d'horizons différents.

b) *Le Traité de Maastricht et les élections communales*

Le Traité de Maastricht sur l'Union européenne a affirmé cette application du principe de la citoyenneté européenne, et il l'a concrétisé, en son article 8B, 1 : « Tout citoyen de l'Union résidant dans un Etat membre dont il n'est pas ressortissant a le droit de vote et d'éligibilité aux élections municipales dans l'Etat membre où il réside, dans les mêmes conditions que les ressortissants de cet Etat. »

Cette même disposition prévoit que « Ce droit sera exercé sous réserve des modalités à arrêter avant le 31 décembre 1994, par le Conseil, statuant à l'unanimité sur proposition de la Commission et après consultation du Parlement européen; ces modalités peuvent prévoir des dispositions dérogatoires lorsque des problèmes spécifiques à un Etat membre le justifient. »

En ce qui concerne les élections au Parlement européen, le traité contient une disposition parallèle (article 8B, 2). Le Gouvernement belge a adopté, le 22 décembre 1993, un avant-projet de loi transposant la directive du Conseil des ministres européens des 6 et 7 décembre 1993.

L'adoption de ce projet par les Chambres est urgente pour pouvoir organiser le droit de vote et d'éligibilité lors des prochaines élections du 12 juin 1994.

Concernant les élections communales, le Conseil des ministres européens n'a pas, jusqu'à présent, arrêté les modalités d'exercice du droit de vote et d'éligibilité.

Cependant, il n'est pas douteux que rien n'empêche un Etat membre d'anticiper cette directive. Certains Etats membres, tels que les Pays-Bas, le Danemark et l'Irlande accordent déjà le droit de vote aux étrangers au niveau local.

On ne comprendrait pas qu'en ce domaine, la Belgique, qui a toujours eu une vocation européenne, a joué grâce à Paul-Henri Spaak, à Jean Duvieusart, à

vrijheden die in het Verdrag van Rome en in de Europese Akte zijn verankerd, hun politieke rechten te blijven ontzeggen.

Een dergelijke ontzegging zou indruisen tegen een van de belangrijkste beginselen van de Europese verdragen, namelijk het non-discriminatiebeginsel.

In het land van verblijf kan het actief en passief kiesrecht uiteraard worden verworven door de nationaliteit van dat land aan te nemen, maar Europa kan pas echt tot stand komen als de burger niet langer verplicht is afstand te doen van zijn oorspronkelijke nationaliteit. Het Europese burgerschap is een verlengstuk van het nationale burgerschap — dat er trouwens niet door wordt uitgevlakt —, en maakt het mogelijk mensen met verschillende achtergronden nader tot elkaar te brengen.

b) *Het Verdrag van Maastricht en de gemeenteraadsverkiezingen*

Het Verdrag van Maastricht betreffende de Europese Unie heeft die toepassing van het beginsel van het Europese burgerschap bevestigd en er in zijn artikel 8B, 1, een concrete vorm aan gegeven : « Iedere burger van de Unie die verblijf houdt in een Lid-Staat waarvan hij geen onderdaan is, bezit het actief en passief kiesrecht bij gemeenteraadsverkiezingen in de Lid-Staat waar hij verblijft, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die Staat. »

Diezelfde bepaling vervolgt aldus : « Dit recht wordt uitgeoefend onder voorbehoud van de nadere regelingen die op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Europees Parlement vóór 31 december 1994 met eenparigheid van stemmen door de Raad worden vastgesteld; deze nadere regelingen kunnen voorzien in afwijkingen wanneer zulks gerechtvaardigd wordt door bijzondere problemen in een Lid-Staat. »

Met betrekking tot de verkiezingen voor het Europees Parlement bevat het Verdrag een gelijklopende bepaling (artikel 8B, 2). De Belgische regering heeft op 22 december 1993 een voorontwerp van wet goedgekeurd voor de omzetting in ons intern recht van de richtlijn van de Europese Ministerraad van 6 en 7 december 1993.

De Kamers moeten dat ontwerp dringend goedkeuren zodat het actief en passief kiesrecht voor de komende verkiezingen van 12 juni 1994 kan worden geregeld.

Met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen heeft de Europese Ministerraad tot nu toe nog niet vastgelegd hoe het actief en passief kiesrecht kan worden uitgeoefend.

Het staat echter vast dat niets een Lid-Staat kan beletten vooruit te lopen op die richtlijn. Sommige Lid-Staten zoals Nederland, Denemarken en Ierland verlenen vreemdelingen reeds stemrecht voor de plaatselijke verkiezingen.

Het is onbegrijpelijk dat België, dat altijd een Europese roeping heeft gehad, dat dank zij Paul-Henri Spaak, Jean Duvieusart en Jean Rey een we-

Jean Rey, un rôle essentiel dans la construction de l'Europe et affirme spécialement, en toutes circonstances, se préoccuper de la citoyenneté européenne, tarde à rendre applicable un droit qui est octroyé par un traité qu'elle a signé et qui a été approuvé par notre Parlement à la quasi-unanimité.

Cet attachement à l'Europe doit pousser la Belgique à adopter rapidement des règles permettant la mise en œuvre de l'article 8B, 1 du Traité de Maastricht.

En effet, les prochaines élections communales auront lieu le 9 octobre 1994. Il serait grave, pour l'image donnée aux partenaires de l'Union européenne que la Belgique laisse passer cette échéance et reporte à l'an 2000 l'exercice effectif de la citoyenneté européenne.

Au demeurant, au Parlement, de nombreux groupes politiques se sont déclarés prêts à soutenir la modification de la Constitution (article 8 du texte coordonné de la Constitution) et l'adaptation de la législation électorale⁽¹⁾ qui permettront de rendre effective, sans plus attendre, l'avancée démocratique que constitue la participation des citoyens de l'Union européenne résidant dans notre pays, aux prochaines élections communales.

La présente proposition de loi tend à reconnaître le droit de vote et d'éligibilité, au niveau communal, à tout citoyen de l'Union européenne qui réside en Belgique depuis au moins cinq ans. Pour le surplus, conformément à l'article 8B, 1, on appliquera les mêmes conditions qu'aux nationaux.

Il va de soi que, comme pour les élections au Parlement européen, des mesures devront être prises en vue de prévenir qu'une même personne vote ou se présente comme candidat dans deux pays.

G. CLERFAYT

⁽¹⁾ Voir entre autres, sous cette législature :

— Proposition de révision de l'article 4 de la Constitution déposée le 4 octobre 1993 par M. Lallemand et consorts, Doc. Sénat, n° 100-14/2° (SE 1991-1992);

— Proposition de révision de l'article 4 de la Constitution déposée le 15 octobre 1993, par Mmes Delcourt-Pêtre et Cahay-André, Doc. Sénat, n° 100-14/3° (SE 1991-1992);

— Proposition de loi instituant le droit de vote et d'éligibilité des ressortissants des Etats membres de la Communauté européenne aux élections communales en Belgique déposée le 15 octobre 1993 par Mmes Delcourt-Pêtre et Cahay-André, Doc. Sénat, n° 866/1 - 1993/1994;

— Proposition de loi concernant le droit de vote et d'éligibilité des habitants de la Belgique aux élections communales et provinciales déposée le 22 novembre 1993 par M. Lozie et consorts, Doc. Sénat, n° 886/1 - 1993/1994.

zenlijke rol heeft gespeeld in de totstandkoming van Europa en dat in het bijzonder onder alle omstandigheden opkomt voor het Europese burgerschap, nu talmt met de toepassing van een recht verleend krachtens een Verdrag dat door ons land is ondertekend en door het Parlement nagenoeg eenparig is goedgekeurd.

Die binding met Europa moet België ertoe aanzetten onverwijld een aantal bepalingen tot tenuitvoerlegging van artikel 8 B, 1, van het Verdrag van Maastricht goed te keuren.

De eerstkomende gemeenteraadsverkiezingen vinden immers plaats op 9 oktober 1994. Het imago van ons land zou bij de andere EU-landen een lelijke deuk krijgen mocht België die termijn laten verstrijken en de daadwerkelijke uitoefening van het Europese burgerschap tot het jaar 2000 uitstellen.

In het Parlement hebben tal van fracties zich overigens bereid verklaard de grondwetswijziging (artikel 8 van de gecoördineerde tekst van de Grondwet) en de aanpassing van de kieswetten te steunen⁽¹⁾. Zo kunnen de in ons land verblijvende ingezetenen van de Europese Unie aan de volgende gemeenteraadsverkiezingen deelnemen, wat meteen een wezenlijke bijdrage betekent tot meer democratie.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe op gemeentelijk vlak het actief en het passief stemrecht te verlenen aan elke burger van de Europese Unie die ten minste vijf jaar in België verblijft. Overeenkomstig artikel 8 B, 1, van het Verdrag van Maastricht gelden voor het overige dezelfde voorwaarden als voor de Belgen.

Vanzelfsprekend moet net als voor de verkiezingen voor het Europese Parlement een regeling worden getroffen om te voorkomen dat een zelfde persoon zijn stem uitbrengt of zich kandidaat stelt in twee landen tegelijk.

⁽¹⁾ Zie onder meer in deze zittingsperiode :

— voorstel tot herziening van artikel 4 van de Grondwet, op 4 oktober 1993 ingediend door de heer Lallemand c.s. (Stuk Senaat n° 100-14/2°, BZ 1991-1992);

— voorstel tot herziening van artikel 4 van de Grondwet, op 15 oktober 1993 ingediend door mevrouw Delcourt-Pêtre en mevrouw Cahay-André (Stuk Senaat n° 100-14/3°, BZ 1991-1992);

— voorstel van wet houdende instelling van het actief en het passief kiesrecht voor de onderdanen van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschap bij de gemeenteraadsverkiezingen in België, op 15 oktober 1993 ingediend door mevrouw Delcourt-Pêtre en mevrouw Cahay-André (Stuk Senaat n° 866/1, 1993-1994);

— voorstel van wet betreffende het actief en passief kiesrecht voor inwoners van België bij de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen, op 22 november 1993 ingediend door de heer Lozie c.s. (Stuk Senaat n° 886/1, 1993-1994).

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 1er de la loi électorale communale, coordonnée par l'arrêté royal du 4 août 1932, est remplacé par ce qui suit :

« Article 1er. — Pour être électeur pour la commune, il faut, sans distinction de sexe :

1° être Belge ou être ressortissant d'un Etat membre de l'Union européenne et justifier d'une résidence ininterrompue en Belgique d'au moins cinq années;

2° être âgé de dix-huit ans accomplis;

3° être inscrit aux registres de population de la commune. »

Art. 2

L'article 65, alinéa premier, 1° de la même loi est remplacé par ce qui suit :

« 1° être Belge ou être ressortissant d'un Etat membre de l'Union européenne et justifier d'une résidence ininterrompue en Belgique d'au moins cinq années. »

Art. 3

Le Roi prend toutes mesures nécessaires pour assurer l'exécution de la présente loi.

4 février 1994.

G. CLERFAYT
A. SPAAK
D. DUCARME

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 1 van de gemeentekieswet, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 4 augustus 1932, wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1. — Kiezers voor de gemeenteraad zijn, zonder onderscheid van geslacht, zij die :

1° Belg zijn of zij die ingezetene zijn van een Lid-Staat van de Europese Unie en het bewijs leveren dat zij sedert ten minste vijf jaar ononderbroken in België verblijven;

2° de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;

3° in het bevolkingsregister van de gemeente zijn ingeschreven. »

Art. 2

Artikel 65, eerste lid, 1°, van dezelfde wet wordt vervangen als volgt :

« 1° Belg zijn, of ingezetene van een Lid-Staat van de Europese Unie en het bewijs leveren sedert ten minste vijf jaar ononderbroken in België te verblijven. »

Art. 3

De Koning neemt alle maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van deze wet.

4 februari 1994.